

Στα χρόνια της γερμανικής Κατοχής, το 1943, σε εβραϊκό σχολείο στην οδό Κατσιμίδα, στεγάζεται το πρώτο Ανατομείο της νεοϊδρυθείσας Ιατρικής Σχολής του ΑΠΘ. Φοιτητές της Ιατρικής μεταφέρουν υλικά από το εβραϊκό νεκροταφείο, που «ξήλωσαν» οι δυνάμεις κατοχής, και «στήνουν» τον χώρο όπου θα έκαναν το μάθημα της Ανατομίας. Οι άνθρωποι της πόλης πεθαίνουν στους δρόμους από την πείνα. Τα πτώματά τους τα μαζεύει το κάρο του Δήμου και δεκάδες από αυτά καταλήγουν στο Ανατομείο, όπου κάνουν μάθημα οι φοιτητές.

Είναι γνωστό ότι το ΑΠΘ χτίστηκε στον χώρο όπου ήταν το εβραϊκό νεκροταφείο, όπως είναι γνωστό και ότι τα μάρμαρα από τους τάφους χρησιμοποιήθηκαν ως οικοδομικά υλικά σε διάφορα κτίρια της πόλης αλλά και στα πλακόστρωτα των πεζοδρομίων. Ακόμη και σήμερα μπορεί να εντοπίσει κανείς τα ίχνη τους. Το άγνωστο ίσως είναι ότι οι επιτάφιος πλάκες του εβραϊκού νεκροταφείου χρησιμοποιήθηκαν ως ανατομικές τράπεζες για την εκπαίδευση των πρώτων φοιτητών της Ιατρικής στο Ανατομείο.

Μια άγνωστη πτυχή της ιστορίας της Ιατρικής Σχολής του ΑΠΘ, αλλά και της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, αποκαλύπτει ο αναπληρωτής καθηγητής Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας του Τμήματος Ιατρικής ΑΠΘ, Νίκος Αναστασόπουλος, στο βιβλίο του με τίτλο «Το πρώτο Ανατομείο στην Κατοχική Θεσσαλονίκη. Θραύσματα Εβραϊκής Μνήμης», το οποίο παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της 21ης Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης (11/5, περίπου 15, Αίθουσα Μ. Αναγνωστάκης).

Μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο κ. Αναστασόπουλος αναφέρει ότι το έναυσμα για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου δόθηκε από τον καθηγητή Ανατομίας, Γιώργο Παρασκευά, ο οποίος του πρότεινε να γράψει τη βιογραφία του πρώτου καθηγητή Ανατομίας, Νικολάου Μιχαλακέα, και να διενεργήσει μια ιστορική έρευνα σχετικά με την ίδρυση του πρώτου Ανατομείου της Ιατρικής Σχολής Θεσσαλονίκης.

Η ίδρυση της Ιατρικής Σχολής

«Το βιβλίο αποτελεί μια πρωτόλεια προσπάθεια ιχνηλάτησης και ιστορικής καταγραφής της ίδρυσης του πρώτου Ανατομείου, αλλά ταυτόχρονα και της Ιατρικής Σχολής Θεσσαλονίκης, η ληξιαρχική πράξη γέννησης της οποίας συντάχθηκε στις 10.1.1942, με Νομοθετικό Διάταγμα που ψηφίστηκε από τη δοσιλογική κατοχική κυβέρνηση του Γεωργίου Τσολάκογλου και τον υπουργό Παιδείας Κωνσταντίνο Λογοθετόπουλο. Τα αίτια της ίδρυσης της Ιατρικής Σχολής είναι ασαφή και η έναρξη λειτουργίας της προκάλεσε, όσο και αν ακούγεται περίεργο, την έντονη αντίδραση του Ιατρικού Συλλόγου της πόλης, ο οποίος "φοβόταν τη διαρροή της πελατείας των κρατούντων ενταύθα ιατρών προς τους καθηγητές της Σχολής"», αναφέρει ο κ. Αναστασόπουλος.

Παράλληλα με την ίδρυση της Ιατρικής Σχολής και τον διορισμό του καθηγητή Κ. Αλεξανδρίδη, ως πρώτου κοσμήτορα της Ιατρικής, αναφύεται το πρόβλημα της ανεύρεσης χώρων για την εγκατάσταση των κλινικών, των εργαστηρίων, αλλά και της ίδιας της Ιατρικής Σχολής.

«Στις πανεπιστημιακές αρχές επικρατεί αναβρασμός και ξεκινά ένας καταιγισμός επαφών με τις κατοχικές αρχές. Οι πανεπιστημιακές αρχές έρχονται σε επαφή με όλο το πολυδαίδαλο διοικητικό σύστημα που διαφέντευε την πόλη της

Θεσσαλονίκης την περίοδο εκείνη, όπως λ.χ. με τον διαβόητο εγκληματία πολέμου Μαξ Μέρτεν αλλά και διάφορους εκπροσώπους των ελληνικών κατοχικών αρχών της πόλης. Αναφέρουμε ενδεικτικά τον Σωτήριο Γκοτζαμάνη, τον Βασίλειο Σιμωνίδη, τον Γρηγόριο Παζιώνη, τον υπεύθυνο της ΥΔΙΠ Ηλία Δούρο κ.λπ., κάποιοι από τους οποίους κατηγορήθηκαν και τελικά καταδικάστηκαν από τα Ειδικά Δικαστήρια Δοσιλόγων, που συστήθηκαν μεταπολεμικά. Για την ανεύρεση χώρων που πρόκειται να στεγάσουν κυρίως τα Εργαστήρια, οι πανεπιστημιακές αρχές στρέφονται σε οικήματα που ανήκουν σε Εβραίους, οι οποίοι την ίδια περίοδο (από τον Μάρτιο έως και τον Αύγουστο του 1943) εκτοπίζονται από την πόλη της Θεσσαλονίκης και φορτωμένοι σε βαγόνια μεταφοράς ζώων οδηγούνται στα κρεματόρια του Άουσβιτς-Μπιρκενάου. Η πλειονότητα αυτών των οικημάτων παραχωρήθηκε από τους Ναζί αλλά και από τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, μέσω των αντίστοιχων υπηρεσιών τους», αφηγείται ο κ. Αναστασόπουλος.

Το πρώτο Ανατομείο

Το πρώτο Ανατομείο, όπως αναφέρει ο κ. Αναστασόπουλος, ιδρύθηκε το 1943 και «εγκαταστάθηκε» σε ένα εβραϊκό σχολείο, στην οδό Κατσιμίδα, που «παραχωρήθηκε» από τις κατοχικές αρχές της πόλης το καλοκαίρι του 1943. «Στο βιβλίο παρουσιάζεται η ιστορία της ίδρυσης αυτού του εβραϊκού σχολείου, η μετέπειτα πορεία του, καθώς επίσης και η κατάληξή του. Οι πρώτοι φοιτητές της Ιατρικής εκπαιδεύονται στο μάθημα της Ανατομίας πάνω σε ανατομικές τράπεζες από λεηλατημένες μαρμάρινες επιτάφιας πλάκες του παρακείμενου εβραϊκού νεκροταφείου, η καταστροφή του οποίου είχε ξεκινήσει τον Δεκέμβριο του 1942 με απόφαση των Γερμανών και με πλήρη συμμετοχή των ελληνικών κατοχικών αρχών της πόλης», αφηγείται ο κ. Αναστασόπουλος.

Σημειώνει, επίσης, ότι η ιστορία της ίδρυσης του πρώτου Ανατομείου λειτουργεί σαν ένα αφηγηματικό όχημα, αποτυπώνει τη σύνδεση με αυτό που ονομάζουμε «εβραϊκή μνήμη» και επιδιώκει να μην υπάρξει καμία μεταθανάτια απαλοιφή της.

«Προσπάθησα μέσα από το βιβλίο αλλά και την αντίστοιχη ιστορική έρευνα να καταδείξω τα ρήγματα και να εντοπίσω τις αντιφάσεις και τους "κόμπους" στο νήμα ιστορίας του πρώτου Ανατομείου και κατ' επέκταση της Ιατρικής Σχολής Θεσσαλονίκης. Αρκετά σημεία του βιβλίου αποτελούνται από μικροσκοπικά θραύσματα της ιστορίας, με τα οποία προσπάθησα να ανασυνθέσω την εικόνα μιας εξαιρετικά τραγικής και ζοφερής εποχής», επισημαίνει ο κ. Αναστασόπουλος.

Παράλληλα, αναφέρει ότι το κεφάλαιο που αφορά τη βιογραφία του πρώτου καθηγητή Ανατομίας, Νικολάου Μιχαλακέα, το συνέγραψε ο καθηγητής Γιώργος Παρασκευάς. «Στο κεφάλαιο αυτό, ο αναγνώστης θα μπορέσει να κάνει μια καταβύθιση στις αντιλήψεις, τις έριδες αλλά και τις συγκρούσεις που επήλθαν μεταξύ του Νικολάου Μιχαλακέα και του καθηγητή Ανατομίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Γεώργιου Σκλαβούνου, ενός πανίσχυρου συγκλητικού την εποχή εκείνη, ο οποίος υπήρξε και ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ακαδημίας Αθηνών», προσθέτει ο κ. Αναστασόπουλος.

Η μοναδική Εβραία φοιτήτρια Ιατρικής στη Θεσσαλονίκη της Κατοχής

Ερευνώντας τα αρχεία της Ιατρικής Σχολής Θεσσαλονίκης κατά το πρώτο ακαδημαϊκό έτος λειτουργίας της (1942-1943), ο κ. Αναστασόπουλος εντόπισε το όνομα της πρώτης και μοναδικής Εβραίας φοιτήτριας της Ιατρικής, της Νίνας Ρεβάχ, κόρης του Ιακώβ και της Αλλέγκρα (το γένος Ισραέλ). Η Νίνα Ρεβάχ γεννήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 1925 και η οικογένειά της διέμενε στην οδό Βασιλίσσης Όλγας 157. Αποφοίτησε από το Γυμνάσιο Θηλέων της Αγγλίας Σχινά και εγγράφηκε στη Σχολή Φυσικής του ΑΠΘ τον Νοέμβριο του 1942. Τον Απρίλιο του 1943 μετεγγράφηκε στην Ιατρική Σχολή. Δυστυχώς, δεν κατάφερε να ολοκληρώσει τις σπουδές της, καθώς, λόγω της εφαρμογής των φυλετικών νόμων της Νυρεμβέργης, εκτοπίστηκε, όπως και άλλοι 50.000 Εβραίοι της πόλης.

Στο βιβλίο του, ο κ. Αναστασόπουλος παρουσιάζει τη μυθιστορηματική διαδρομή της ίδιας και της οικογένειάς της: από τον εκτοπισμό τους από τη Θεσσαλονίκη, τον Αύγουστο του 1943, και τον εγκλεισμό τους στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπέργκεν-Μπέλεσεν, έως την απελευθέρωσή τους. Μετά από πολλές περιπέτειες, η οικογένεια Ρεβάχ επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη και βρήκε το σπίτι της, στην περιοχή της Ανάληψης, κατελημμένο από οικογένεια προσφύγων. Αναγκάστηκαν έτσι να εγκατασταθούν προσωρινά σε συγγενικό σπίτι στην οδό Μιαούλη. Το 1949, η Νίνα υπέβαλε αίτηση εισαγωγής στη Νοσηλευτική Σχολή, η οποία, όμως, δεν δεχόταν σπουδαστές πριν από το 1951. Τελικά, μετανάστευσε στο Ισραήλ, όπου το 1952 παντρεύτηκε τον Σιμόν Χασίντ και απέκτησε δύο κόρες, την Γκίλα και τη Ρόνιτ. «Η Νίνα Ρεβάχ απεβίωσε στις 6 Οκτωβρίου 1999, σε ηλικία 74 ετών. Δυστυχώς, το όνειρό της να σπουδάσει Ιατρική, που με τόσο πάθος επιθυμούσε, έμεινε ανεκπλήρωτο», σημειώνει ο κ. Αναστασόπουλος.

Η παλάμη της Θεσσαλονίκης είναι γεμάτη πληγές

«Με τη συγγραφή του βιβλίου προσπάθησα να προσθέσω μια μικρή ψηφίδα στο παλίμψηστο της ιστορίας της σύγχρονης Θεσσαλονίκης. Γιατί, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ιταλο Καλβίνο: "Σε μια πόλη το παρελθόν είναι χαραγμένο όπως στην παλάμη οι γραμμές της". Και η παλάμη της Θεσσαλονίκης, δυστυχώς, είναι γεμάτη ουλές. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η Θεσσαλονίκη σήμερα οφείλει να ξετυλίξει το νήμα της ιστορίας, να συμφιλιωθεί με το παρελθόν της και να επουλώσει, έστω και κατά δεύτερο σκοπό, τις χαίνουσες πληγές της, ούτως ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Πρέπει να γνωρίζουμε καλά το παρελθόν για να πορευτούμε στο παρόν και να φτάσουμε στο μέλλον. Φρονώ ότι αξίζει και είναι επιτακτική ανάγκη, εκτός των άλλων, να αποτίσουμε τη δέουσα ιστορική τιμή στους Εβραίους συμπολίτες μας, που με τη δραματική ιστορία του βίαιου εκτοπισμού και της εξόντωσής τους διαδραμάτισαν, μέσα από τη συντριβή τους, σημαίνοντα ρόλο στην ίδρυση και λειτουργία του πρώτου Ανατομείου στη Θεσσαλονίκη της Κατοχής», καταλήγει ο κ. Αναστασόπουλος.

ΠΗΓΗ: [ΑΠΕ, 10.56.2025](#), της Αγγέλας Φωτοπούλου